

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θέμα Α΄

A.1

Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η λογοτεχνική ανάγνωση λυτρώνει το άτομο. Με τη συνδρομή της ο αναγνώστης εξασφαλίζει την εκούσια απομόνωση κατά την οποία αναπτύσσει τη δημιουργικότητά του. Συγχρόνως, αναβιώνει την εφηβική του ηλικία, αλληλεπιδρά συναισθηματικά με τους συγγραφείς και ταξιδεύει πέρα από τόπο και από χρόνο, μέσω της ταύτισης με τους ήρωες ανά εποχή. Τέλος, μεταλλάσσεται ψυχικά και ενδυναμώνει τις εσωτερικές του αντιστάσεις. (63 λέξεις)

Θέμα Β

B1.

α. **Λάθος**, 1^η παράγραφος: «Προσωπικά το θεωρώ μια δημιουργική ενασχόληση. Η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μια εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά»

β. **Λάθος**, 3^η παράγραφος: «Για εμένα, που το διάβασμα ήταν μια καθημερινότητα, εξακολουθεί να παραμένει, αλλά οι περιστάσεις το καθιστούν ακόμη πιο αδέσμευτο»

γ. **Λάθος**, 1^η παράγραφος: «Από τότε που ο καθένας μας εισέρχεται μέσα στη ροή του χρόνου, αρχίζει να γράφει. Γράφει μες στη μνήμη του, γράφει με το χέρι του, γράφει με τα έργα του»

δ. **Λάθος**, 3^η παράγραφος: «Μέσα στην Ιστορία του κόσμου, οι φημισμένοι, οι άξιοι, οι μεγάλοι ήρωες. Μέσα στην Ιστορία των επιστημών, οι σπουδαίοι»

ε. **Σωστό**. Κείμενο 1- 7^η παράγραφος: «Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρεύουν την ψυχή. Κείμενο 2 - 5^η παράγραφος: «Ίσως γιατί το γράφειν –συνειδητό ή όχι, εκούσιο ή και ακούσιο, φανερό ή και κρυφό – αποτελεί την έσχατη, ακραία παρηγοριά για τη θνητότητα που τους πολιορκεί και που τελικά τους καταβάλλει»

B2. α.

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες αναφορικά με τη λογοτεχνική ανάγνωση. Όπως επισημαίνει, πρόκειται για μια δημιουργική ενασχόληση που συνδέεται με την έννοια της Ελευθερίας και της Ιερότητας (αμόλυντη) και οδηγεί στην ψυχική ανάταση. Προκειμένου να επιτύχει αυτήν την ευαισθητοποίηση, χρησιμοποιεί σημεία στίξης και σχήματα λόγου. Ένα σημείο στίξης είναι τα εισαγωγικά «ανέβασα πυρετό», τα οποία προσδίδουν μεταφορική διάσταση στη φράση, με την έννοια ότι αποδίδεται το μη πραγματικό. Ο συγγραφέας στην περίοδο της εφηβείας του, επιθυμώντας

να παραμείνει στο σπίτι του, για να ολοκληρώσει το βιβλίο του Ζολά «Ανθρώπινο κτήνος», προσποιήθηκε ότι ανέβασε πυρετό, τόση ήταν η λαχτάρα του να διαβάσει το βιβλίο. Άρα, αποτυπώνει τη συναισθηματική του μέθεξη.

Ένα ακόμη σημείο στίξης που χρησιμοποιείται με σκοπό την ευαισθητοποίηση των αναγνωστών σε ό,τι αφορά τη λογοτεχνική ανάγνωση είναι η διπλή παύλα που πλαισιώνει τη φράση «τι ειρωνεία!», απομονώνοντάς την. Πρόκειται για ένα σχόλιο που κάνει ο συγγραφέας, το οποίο θεωρεί σημαντικό και όχι δευτερεύον, ώστε να το κλείσει σε παρένθεση. Αν η συγκεκριμένη φράση τοποθετούνταν μέσα σε κόμματα, είναι πιθανόν να προκαλούσε ασάφεια. Χρησιμοποιεί τη διπλή παύλα, για να δώσει έμφαση στο γεγονός ότι ο χρόνος της λογοτεχνικής ανάγνωσης που στο παρελθόν συνιστούσε προϊόν «ξεκλέματος» σήμερα συνιστά χρόνο εποικοδομητικό.

Τα σχήματα λόγου που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο κείμενο, προκειμένου να αποδώσει τις σκέψεις του, προσδίδουν ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα και καθιστούν την αφήγηση γλαφυρή, επιτρέποντας στον αναγνώστη να μετέχει περισσότερο συναισθηματικά στην ανάγνωση του κειμένου και άρα να ευαισθητοποιηθεί.

Ένα από τα σχήματα λόγου που χρησιμοποιεί είναι η μεταφορά: «θα μεταμορφώσουν τις ψυχές μας». Με τη χρήση της ο συγγραφέας επιδιώκει να αναδείξει τη μεταμορφωτική δύναμη της λογοτεχνίας. Η λογοτεχνία υποστηρίζει ότι διαθέτει τη δύναμη να αλλάξει τους ανθρώπους προς το καλύτερο, αναβαθμίζοντας τους ηθικά και ψυχικά. Με αυτήν τη μεταφορά επιδιώκεται η συναισθηματική προσέγγιση με τους αναγνώστες, βοηθώντας τους να νιώσουν την αναγεννητική δράση της λογοτεχνίας.

Ένα δεύτερο σχήμα λόγου που χρησιμοποιείται στο κείμενο με σκοπό να διεγείρει συναισθηματικά τους αναγνώστες «πείθοντάς τους» για την αξία της λογοτεχνικής ανάγνωσης είναι το ασύνδετο σχήμα στην τελευταία παράγραφο του κειμένου «Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυντη... ψυχές μας». Με τη χρήση αυτού του ασύνδετου σχήματος ο συγγραφέας προσδίδει ένταση και έμφαση στον λόγο του, χρωματίζοντας συναισθηματικά το κείμενό του, προσδίδοντας έντονη ζωντάνια.

Ένα επιπλέον σχήμα λόγου που ξεδιπλώνει με παραστατικότητα και ζωντάνια τη στάση του συγγραφέα απέναντι στη λογοτεχνική ανάγνωση, στάση την οποία επιδιώκει να μεταλαμπαδεύσει στον αναγνώστη, είναι η προσωποποίηση «η λογοτεχνία είναι αμόλυντη». Ο συγγραφέας θεωρεί τη λογοτεχνία ιερή και άσπιλη, με θεραπευτικές ιδιότητες που επικεντρώνονται στην ψυχή του αναγνώστη.

β.

Με το συγκεκριμένο ερώτημα σχετικά με το ποιος μπορεί να είναι ο λόγος για τον οποίο όλοι όσοι γράφουν επιμένουν να γράφουν από τη στιγμή που όλοι και όλα κάποτε θα χαθούν ο συγγραφέας, ανοίγοντας έναν υποθετικό διάλογο με τον αναγνώστη, έχει στόχο να τον προβληματίσει, να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον του και να τον ευαισθητοποιήσει για την αξία του «γράφειν», πριν καταθέσει ο ίδιος τη δική του απάντηση. Μέσω του ερωτήματος ο λόγος αποκτά ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα και το ύφος γίνεται περισσότερο οικείο.

Β3. Σύμφωνα με το περιεχόμενο της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 2, ο άνθρωπος νικάει τον χρόνο μέσω της υστεροφημίας του, του σημαντικού έργου που αφήνει πίσω του αλλά και σημαντικών πράξεων που τον ξεχωρίζουν και μέσω των οποίων μένει αξέχαστος ακόμα και στο οικείο του περιβάλλον. Επιπλέον, διαμέσου της ιστορίας, ήρωες, λαμπροί επιστήμονες, άγιοι και συγγραφείς αφήνουν παρακαταθήκη το έργο τους στις επόμενες γενιές, νικώντας τον χρόνο και το τρωτό στοιχείο της ανθρώπινης υπόστασης.

Θέμα Γ

Γ. Το ποίημα του Τίτου Πατρίκιου που δόθηκε είναι ένα νεωτερικό ποίημα ποιητικής της ώριμης συγγραφικής του περιόδου. Ανήκει στην ποιητική συλλογή «Σε βρίσκει η ποίηση», τίτλος που λειτουργεί προϊδεαστικά και για το θέμα του συγκεκριμένου ποιήματος (I). Συγκεκριμένα, θέμα του ποιήματος φαίνεται πως είναι ο σημαντικός ρόλος που επιτελεί η Τέχνη και ειδικότερα η Ποίηση, σε κάθε ανθρώπινη περίπτωση, τόσο για τον ίδιο τον δημιουργό όσο και για τον αναγνώστη. Σε μια προσπάθεια αναστοχασμού και ενδοσκόπησης του ίδιου του ποιητικού υποκειμένου και ταυτόχρονης άμεσης επικοινωνίας με τον αναγνώστη επιλέγει το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο («αναρωτιέσαι», «αντικρίζεις»). Λειτουργεί, λοιπόν, ως φορέας εμπειριών προβάλλοντας τη θέση του πως η Ποίηση «βρίσκεται» πάντα, παντού κι απρόσμενα για κάθε άνθρωπο, χωρίς προϋποθέσεις κι αποκλεισμούς. Ο πολύτροπος αυτός ρόλος της Ποίησης αναδεικνύεται μέσα από διαδοχικές εικόνες και αντιθέσεις. Ενδεικτικά, η Ποίηση απαντάται σε τυχαία γεγονότα, σε αναβολές, σε απογοητεύσεις, σε πρωτοφανέστες, αλλά και σε συνηθισμένες εμπειρίες («Εκεί που αναρωτιέσαι ... έχουνε πια περάσει»), σε «πράγματα σοβαρά ή ανόητα», σε προσχεδιασμένες ενέργειες που άλλες «δεν σου βγήκαν» και άλλες «βγήκαν διαφορετικά» κ.α. Οι παραπάνω εικόνες δοσμένες με λεξιλόγιο καθημερινό και πεζολογικό τρόπο καταγράφονται μέσα από ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο αναφορικών προτάσεων («που έλεγες», «που ξαφνιάζουν»). Με τον τρόπο αυτό το ποιητικό υποκείμενο καταφέρνει να καταδείξει πως η Ποίηση αγγίζει κάθε πτυχή της ανθρώπινης καθημερινότητας. Στην Ποίηση όμως αποδίδεται και μία «μαγική» διάσταση, εκτός της καθημερινότητας, όταν για έμφαση στην τελευταία εικόνα του ποιήματος συνδέεται με την πραγματοποίηση όσων «μόνο τα ονειρεύτηκες». Η εικόνα αυτή συνοδεύεται από αποσιωπητικά, το μόνο σημείο στίξης στη συνεχόμενη εκφορά του λόγου, αποτυπώνοντας την αναμονή και τον προβληματισμό του αναγνώστη και επιτυγχάνοντας την ομαλή μετάβαση στον καταληκτικό στίχο. Αυτός απομονώνεται από τον κορμό του ποιήματος κι επαναλαμβάνοντας τον τίτλο της συλλογής συμπληρώνει και ξεκλειδώνει το περιεχόμενο όλων των εικόνων που προηγήθηκαν, κάνοντας ευδιάκριτο πως η Ποίηση συντροφεύει κάθε ανθρώπινη πράξη. Και αυτό ισχύει δια-χρονικά, όπως φανερώνει η χρήση του ενεστώτα «σε βρίσκει».

Σχετικά με το ρόλο που μπορεί να έχει η Ποίηση στη ζωή του κάθε ανθρώπου, η απάντηση προφανώς είναι προσωπική και καθαρά υποκειμενική. Η Ποίηση μπορεί να είναι καταφύγιο σε δύσκολες περιστάσεις, όνειρο, ταξίδι, δυνατότητα έκφρασης σκέψεων και συναισθημάτων, ιδιαίτερα για τους νέους ανθρώπους, αποφόρτιση, ευκαιρία προβληματισμού και αναζήτησης της βαθύτερης ουσίας της ανθρώπινης ύπαρξης, έμπνευση, πνευματική κι αισθητική απόλαυση και πολλά άλλα. Παρ' όλα αυτά ο ρόλος της συνήθως απαξιώνεται, καθώς στην αντίληψη των περισσότερων η Ποίηση δεν προσφέρει χρηστικές και πρακτικές λύσεις. Μόνο που οι πρακτικές λύσεις προϋποθέτουν το όνειρο...

Θέμα Δ

Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο στο ιστολόγιο του σχολείου.

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό – πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Τίτλος: «Βιβλιο...ζην»

Πρόλογος: Αφορμή η ανάγνωση του «Γιατρικού της αμόλυπτης λογοτεχνίας». Σαφής τοποθέτηση για τη στάση απέναντι στην ανάγνωση και στον ρόλο της όσον αφορά τη διαχείριση του χρόνου.

Κύριο μέρος

Α' εκδοχή: συστηματική ενασχόληση με την ανάγνωση

1^ο ερώτημα:

(Υλικό από τα κείμενα)

- Δημιουργική ενασχόληση με την ανάγνωση.
- Εσωτερική απομόνωση από επιλογή και όχι από καταναγκασμό.
- Ξανασυνδέεται ο έφηβος με τα παιδικά του χρόνια, καθώς ξυπνά αναμνήσεις.
- Τρυφερότητα – σιγουριά.
- Συνομιλία με τους συγγραφείς, με υπερβατικό τρόπο, αφού έρχεται σε επαφή με ανθρώπους που έζησαν αιώνες πριν.
- Η λογοτεχνία προσφέρει θαυματουργή ίαση.
- Παρασύρεται στον κόσμο της μυθοπλασίας.
- Μεταμορφώνει ψυχικά και οπλίζει με κουράγιο.
- Η ανάγνωση περιφρουρεί τις γραφές και διατηρεί στη διαχρονία τα πνευματικά δημιουργήματα.

(Επιπλέον υλικό)

- Αποτελεί σημαντική πηγή γνώσεων και ιδεών.
- Ενισχύει τη συλλογιστική ικανότητα του ατόμου.
- Αποτελεί ιδανική μορφή ψυχαγωγίας.
- Εμπλουτίζει τις γλωσσικές και εκφραστικές δυνατότητες του ατόμου.
- Συλλογή αναγνωστικών εμπειριών, σταδιακή πνευματική εξέλιξη.
- Ταύτιση με τους ήρωες, συναισθηματικός εμπλουτισμός, ενίσχυση προβληματισμών, πορεία προς την αυτογνωσία.

2^ο ερώτημα

- Διαχείριση του χρόνου με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται χρόνος για ανάγνωση, αφού αποτελεί στοιχείο της καθημερινότητας.
- Αξιοποίηση όλων των ωρών της ημέρας -και της νύχτας.
- Ασυνέπεια προς άλλες υποχρεώσεις, για να εξασφαλιστεί χρόνος για διάβασμα.
- Αποκλειστική διάθεση του ελεύθερου χρόνου στην ανάγνωση βιβλίων.

Β' εκδοχή: αποχή από την ανάγνωση

1^ο ερώτημα

- Η εποχή μας χαρακτηρίζεται ως εποχή της ταχύτητας, της ήσσονος προσπάθειας, επομένως δεν υπάρχει διάθεση για την καταβολή πνευματικού μόχθου.
- Ο νέος δεν αντέχει να απομονωθεί, δεν επιθυμεί να φτάσει στην αυτοκριτική και, κατά συνέπεια, στην αυτογνωσία.

- Τον δελεάζει η δυναμική των κοινωνικών δικτύων και των μέσων επικοινωνίας, και αφιερώνει τον χρόνο του αποκλειστικά σε αυτά.
- Το βιβλίο θεωρείται προέκταση του μαθήματος της Λογοτεχνίας αλλά και βασικό εργαλείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με αποτέλεσμα να απωθείται από αυτό, αφού αντανακλά την καθημερινότητα του σχολείου.

2^ο ερώτημα: Φυσικά, αυτή η προσέγγιση ενέχει τον κίνδυνο οι μαθητές να μην μπορέσουν να στηρίξουν το δεύτερο ερώτημα, καθώς η αποχή από την ανάγνωση τούς επιτρέπει να διαχειριστούν τον χρόνο τους κατά βούληση.

Σημείωση:

Η Κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων (ΚΕΕ) έδωσε τις παρακάτω ενδεικτικές απαντήσεις:

1^ο ερώτημα: Κατάθεση απόψεων για την αναγνωστική εμπειρία των μαθητών (ο χρόνος που αφιερώνει, είδος αναγνωσμάτων, ανάδειξη αναγνωστικής ικανότητας, παράγοντες που περιορίζουν ή ενισχύουν την ανάγνωση).

2^ο ερώτημα:

- Σύνδεση με άλλες σύγχρονες συνήθειες και δραστηριότητες.
- Εσωτερική απομόνωση.
- Ανάπτυξη αναγνωστικών αρετών και συνηθειών.
- Κίνητρο για δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου με παραδείγματα.
- Ερεθίσματα για κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο.
- Οικοδόμηση κοσμοθεωρίας.
- Πρότυπα.
- Κινητοποίηση.
- Ενσυναίσθηση.
- Παρώθηση για αυτόνομη συγγραφική δραστηριότητα & δημιουργική γραφή.
- Ένταξη στην καθημερινή ρουτίνα.
- Ποιοτική διάσταση στον χρόνο.

Σχόλιο: οι απαντήσεις μας στηρίχθηκαν στα ΦΕΚ που δημοσιεύτηκαν στη διάρκεια της φετινής χρονιάς και στα Προγράμματα Σπουδών. Αυτά καθόρισαν πως «το τέταρτο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά τη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου, 300 έως 400 λέξεις (ανάλογα με τη βαρύτητα του θέματος), το οποίο ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος) και ζητεί από τους μαθητές/τριες την ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς».

Θεωρούμε πως οι απαντήσεις της ΚΕΕ δε συμβαδίζουν με τις παραπάνω οδηγίες και κινούνται στην παλιά λογική της παραγωγής λόγου, που στηρίζονταν, σε μεγάλο βαθμό, στην αξιοποίηση έτοιμων, κωδικοποιημένων γνώσεων.

Επιπλέον,

Επίλογος: προτροπή προς τους συμμαθητές να στραφούν προς το βιβλίο, εφόσον αντιληφθούν την αξία και τον καταλυτικό του ρόλο στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων.